

de kaden hebben verricht naast de leden van het oude transportarbeidersgilde, de zakkendragers, waarvan er nog minstens 170, bijna allen geboren Rotterdammers, in dienst waren. Ondertusschen blijft dan nog onopgehelderd het geweldige verschil in arbeidskrachten, ± 1000 , in de tabaksindustrie. Waarschijnlijk is deze industrie inderdaad sterk achteruitgegaan, gezien ook het feit, dat zij bijna geen elders geboren werkkrachten meer trok. Het is ook mogelijk, dat er in 1829 vrouwen, misschien ook kinderen bij te werk waren gesteld, die niet als zoodanig in de volkstellingsregisters staan vermeld.

Geheel anders stond het met den scheepsbouw. De regeeringssteun, in den vorm van bouwpremies, heeft 100 jaar geleden werkelijk volop werk op de werven gebracht en wij zien dan ook van alle kanten de scheepmakers en de scheepstimmermansknechten naar Rotterdam komen. Afgezien van de sjouwers, die er zeker in grooten getale gewerkt zullen hebben (sommigen noemen zich speciaal „sjouwer op 's lands werf”) arbeidden er minstens 270 vaklieden, waaronder 125 geboren Rotterdammers. De overige arbeidskrachten kwamen grootendeels uit de onmiddellijke omgeving van Rotterdam, uit Overschie en Hillegersberg en uit de dorpen langs den Hollandsche IJsel, minder van de Lek en van de Noord, maar eigenlijk kwamen ze uit heel Zuid-Holland, enkele uit Noord-Holland, 6 uit Duitschland, 3 uit Engeland en 3 uit Zweden. Van de bedrijven, die in nauwe betrekking tot den scheepsbouw stonden, trok de touwslagerij nog wel wat arbeidskrachten uit Zuid-Holland, v.n.l. uit de buurt van Oudewater, maar de overgroote meerderheid was geboortig van Rotterdam. Dat was ook het geval in de zeilmakerij.

Onder degenen, die de schepen tenslotte bemanden en in Rotterdam hun domicilie hadden, overtrof het aantal immigranten verre dat der geboren Rotterdammers. Dit was, wat de zeevaart betreft, te danken aan eenige immigratie uit de kustplaatsen en uit Vlaardingen en Maassluis en verder aan den trek van zeelui uit Groningen, de waddeneilanden en Oost-Friesland naar Rotterdam; ook een aantal Engelsche, Noorsche en Zweedsche zeelui hadden zich hier gevestigd.